

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 8 Sayı: 40 Volume: 8 Issue: 40
Ekim 2015 October 2015
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

MİMARLIK VE YARATICI DRAMA: TRABZON MÜZESİ ARCHITECTURE AND CREATIVE DRAMA: TRABZON MUSEUM

Hare KILIÇASLAN*

Öz

Mimarlık, drama ve müzeler mekân bağlamında bireylerin yaşama tutunmasını ve eğitilmesini sağlayan alanlardır. Mimarlık eğitimi araştıran, inceleyen, sorgulayan, özgür ve özgün düşünen bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda mimarlık eğitimi, alışlagelmiş sınıf ortamının dışına çıkarak, öğrencilere farklı deneyimler kazandırma yoluna gitmek durumundadır. Müzelerin farklı disiplinlerde öğrenme ortamı olarak kullanılması, estetik ve görsel değerlere önem veren bir alan olarak mimarlık eğitimine de uyarlanabileceği görüşünü desteklemektedir. Bu bağlamda araştırmacı tarafından hazırlanan "drama" atölyesi, Ulusal Mimarlık Öğrencileri Buluşması kapsamında yürütülmüştür. Atölyede, Trabzon kent merkezinde bulunan Trabzon Müzesi (Kostaki Konağı)'nin yaratıcı drama yöntemiyle tanıtılması amaçlanmıştır. Müze, atölye kapsamında gerçekleştirilen yaratıcı drama uygulamaları ile bir öğrenme ortamı olarak kullanılmıştır. Uygulama sürecinde ısınma-hazırlık etkinlikleri, oyunlar ile rol oynama ve doğaçlama tekniklerini barındıran canlandırma çalışmaları yer almıştır. Atölyenin değerlendirilmesinde, sürece yönelik duygu, düşünce ve görüşlerin yer aldığı öğrenci günlüklerinden yararlanılmıştır. Uygulamaların sonucunda "Drama" atölyesinin, öğrencilerin müzeyi kendi deneyimleri ve mekânla birebir etkileşim yoluyla öğrenmelerinde etkili olduğu söylenebilir. Yaratıcı drama ile müze eğitiminin, sanatın her alanıyla iç içe olan mimarlık disiplinine farklı bir bakış açısı kazandırdığı açıktır.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, Müze, Yaratıcı Drama, Ulusal Mimarlık Öğrencileri Buluşması.

Abstract

Architecture, drama, and museums are fields -in the context of place- which enable individuals to hold on to the life and to be educated. Architectural education aims to train individuals who research, examine, question, and think freely and inventively. In this regard, architectural education is supposed to seek the way to provide students with several experiences by going beyond the scope of ordinary classroom environment. The fact that museums are used in several disciplines promotes the idea that they can also be used as a part of education in architecture, a field, which pays attention to aesthetic and visual values. Prepared by the researcher within this context, a drama atelier was conducted within the scope of National Architecture Students Meeting. The purpose of the atelier was to introduce Trabzon Museum (Kostaki Palace) located in the center of the city, Trabzon, by means of the creative drama method. The museum was used as a learning environment with the creative drama practices performed within the atelier workplace. The implementation process includes warm-up/preparation activities and enacting activities that contain role playing and improvisation techniques. For the evaluation of the atelier, student diaries covering their feelings, ideas, and opinions related to the process were benefitted. At the end of the implementation process, it can be concluded that the drama atelier has influence on the students' success in learning the museum with their own experiences and by forming a face to face interaction with the place. It is clear that museum education with creative drama gives a different point of view to the architecture discipline intertwined with all forms of art.

Keywords: Architecture, Museum, Creative Drama, National Architecture Students Meeting.

Giriş

Müzeler toplumun hizmetinde, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye tanıklık eden malzemeleri araştıran, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonuçta inceleme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, sürekliliği olan kurumlar olarak tanımlanmaktadır (Atagök, 2005: 59).

Değişen eğitim anlayışı ve öğretim programları kapsamında, eğitimin müzelerle ağırlıklı ilişki kurmaları durumu ortaya çıkmıştır. Zamanla müzelerin eğitsel yönü daha çok önem kazanmış, nesnelerin veya koleksiyonların kullanımına olanak veren müze çalışmaları yapılmaya başlanmıştır (Hooper-Greenhill, 1999: 29). Müzeler genellikle eski eserlerin korunduğu, saklandığı yer olarak algılanmakla beraber asıl işlevi geçmişle gelecek arasında bağlar kurmak olan etkin eğitim ortamlarıdır. Bu yönüyle bakıldığında müzeler toplumların bilim ve sanat ürünlerinin sergilendiği, düne, bugüne ve geleceğe ışık tutan yerler olarak işlev görmesinin yanı sıra görsel unsurları ağırlık taşıyan, tüm duyarları harekete geçiren etkili bir eğitim ortamına olanak sağlamaktadır (Başbuğ ve Aykaç, 2012: 186).

Müze eğitiminin temellerinden biri yaşamboyu bir eğitim biçimi olmasıdır. Müze eğitimi formal eğitimle sınırlı olmayıp, geleneksel okul eğitiminden birçok açıdan farklıdır. Düşgücüne, duyarlara, estetik duyarlığa, eleştirel ve yaratıcı yaklaşıma dayanması müze eğitiminin önemli özelliklerindedir (Onur 2013:

* Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü.

47). Müzede gerçekleştirilen planlı ve programlı bir eğitim, müzenin sunduğu olanaklar çerçevesinde uygulama çalışmaları ile zevkli, heyecanlı ve eğlenceli bir ortamda yaparak ve yaşayarak öğrenme süreci sunmaktadır (Buyurgan ve Bingöl, 2012: 151).

Son yıllarda ülkemizde önem kazanmaya başlayan müze eğitimi konusu, değişik ve etkili sanat öğretimi olanakları sunan bir alan olarak ortaya çıkmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2010: 118). Müze eğitiminde öğrenciler beş duyuyu kullanarak, keşfederek, araştırarak, uygulamalara katılarak daha etkili ve kalıcı yaşantılar elde edebilirler (Adıgüzel, 2006: 33). Müzede drama yoluyla nesnelere ve koleksiyonlar yorumlanabilmektedir. Müze ile ziyaretçi arasında gerçek bir etkileşim yaşanmakta, bu etkileşim müzenin geçmişi bugünü ve geleceği arasındaki köprü görevine bir gönderme yapmaktadır (Okvuran, 2012: 176). Eğitimin atölye/sınıf ortamının dışına taşınarak farklı mekânlarda çalışmaların yapılması, öğrencilerin yaratıcılıklarının geliştirilmesine ve estetik, biçim, işlev, malzeme gibi temel unsurları kavramalarına katkı sağlamaktadır. Müze eğitiminde bir yöntem olarak kullanılan yaratıcı drama ziyaretçilerin, müze içindeki eğitsel yaşantılarını artırmayı hedeflemektedir.

Çalışmanın Önemi

Mimarlık ve sanat disiplinlerinde yaratıcılık, estetik, tasarım ve özgünlük ortak yer alan terimlerdir. Sanatın tüm dallarıyla iç içe olması yönü ile mimarlık, öğrencilerin özgünlüğün etkin olduğu sanatsal faaliyetlerin içerisinde olduklarını farkına varmalarını sağlayan bir disiplindir. Çalışmanın, sanatsal ve kültürel bağlamda öğrencileri gözlem yapmaya, düşünmeye ve yorumlamaya yönlendirmesi açısından mimarlık eğitimi alan öğrencilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Eğitsel etkinlikler içeren atölye sürecinin, öğrencilerin müzelerle karşı ilgisini ve duyarlılığını artırmada etkili olduğu söylenebilir.

Müzede öğrenme öğrencinin ilgisini, merakını uyandırması ve büyük ölçüde görselliğe dayalı olması yönleri ile geleneksel öğretim sürecinden farklılıklar göstermektedir. Ayrıca, ortam atmosferi ile nesnelere yakından görme ve dokunmaya olanak vermesi yönleriyle müzeler öğrencilere yaşantılara dayalı aktif bir öğrenme ortamı sağlamaktadır. Uygulamaya dayalı olan mimarlık eğitiminde de müzelerin bir öğrenme ortamı olarak kullanılmasının, öğrencilere farklı deneyimler sunacağı düşünülmektedir. Çalışma kapsamında ele alınan atölye, farklı üniversitelerden gelen öğrencilerin yaratıcı drama yöntemi ile tanışmalarının yanı sıra müzeyle doğrudan etkileşime geçmelerini de sağlamıştır.

Mimarlık öğrencilerini bir araya getirmeyi hedefleyen Ulusal Mimarlık Öğrencileri Buluşması'nın 14.sü 19-27 Haziran 2014 tarihleri arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde düzenlenmiştir. Buluşma kapsamında farklı çalışma alanlarına yönelik atölye çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu atölyelerden biri olan "drama" atölyesi, araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Öğrencilere farklı bir öğrenme ortamı sağlaması amacıyla hazırlanan drama atölyesi sanat, tarih ve kültürle iç içe olan Trabzon Müzesi (Kostaki Konağı)'nde gerçekleştirilmiştir.

Yöntem

Günümüzde müzelerin bir öğrenme ortamı olarak kullanılmasının, uygulamaya dayalı olan mimarlık eğitiminde de öğrencilere farklı deneyimler sağlayacağı açıktır. Müzelerde kullanılan öğretim yöntemlerinden biri de yaratıcı dramadır.

Yaratıcı drama, "doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, kimi zaman bir soyut kavramı ya da bir davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği 'oyunsu' süreçlerde anlamlandırması, canlandırması" biçiminde tanımlanmaktadır (San, 2006: 113).

Yaratıcı drama çalışmaları ile istenen kazanımlara ulaşılması ve bu kazanımların bireyler tarafından içselleştirmesi amacıyla, süreç içerisinde yapılan etkinliklerin birbirini destekler, tamamlar nitelikte olması ve belli aşamaların izlenmesi gereklidir. Yaratıcı drama sürecinin aşamaları aşağıdaki gibidir (Adıgüzel, 2015: 123):

1. Isınma-Hazırlık Aşaması: Grup üyelerinin birbirlerine ve mekâna ısınmasını, alışmasını sağlamaya yönelik temel çalışmaların yapıldığı aşamadır. Bu aşama, grup dinamiğini oluşturmakla birlikte bir sonraki aşamaya da hazırlık niteliği taşımaktadır.

2. Canlandırma Aşaması: Bir konunun süreç içinde biçimlenip ortaya çıkarıldığı ve diğer katılımcılara sergilendiği aşamadır. Gerçekleştirilen canlandırmaların bireysel ya da gruplar halinde olabileceği bu aşamada doğaçlama, rol oynama gibi teknikler kullanılır.

3. Değerlendirme-Tartışma Aşaması: Eğitsel kazanımlar ya da ortaya çıkan oluşumlar üzerine tartışmaların yapıldığı aşamadır. Bu aşamada, öğrenilenlerin kazanıma dönüşüp dönüşmediği ve bu durumun gelecek yaşantılara etkisinin olup olmayacağına ilişkin duygu ve düşünceler paylaşılır. Katılımcıların yaşadıklarına yönelik görüşlerine, konuşma veya yazma etkinlikleri yoluyla ulaşılabilir.

Atölye kapsamında Trabzon Müzesi (Kostaki Konağı), yaratıcı drama uygulamaları ile bir öğrenme ortamı olarak kullanılmıştır. Uygulamalar sürecinde ısınma-hazırlık etkinlikleri, oyunlar ile rol oynama ve doğaçlama tekniklerini barındıran canlandırma çalışmaları yer almıştır.

Katılımcılar

Atölye katılımcıları Atatürk Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İstanbul Kültür Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin Mimarlık Bölümlerinde öğrenim görmekte olan 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Toplam öğrenci sayısı 5'i kız, 3'ü erkek olmak üzere 8'dir. Öğrenciler daha önce herhangi bir drama çalışmasına katılmamışlardır.

Yaratıcı Drama Atölye Süreci

Atölye, üç saatlik iki oturum halinde Trabzon Müzesi (Kostaki Konağı)'nde gerçekleştirilmiştir. Kostaki Konağı Trabzon'un kent merkezinde inşa edilmiş, çevresine yabancı mimari tarzı ve görkemi ile dikkat çeken bir yapıdır. Bu yapı, Trabzon'un Rum zenginlerinden Kostaki tarafından 90 yıl kadar önce yaptırılmıştır (Erten, 1989: 87). Konak, 22 Nisan 2001 tarihi itibarıyla de Trabzon Müzesi olarak ziyarete açılmıştır.

Etkinlik 1

Müzenin bahçesi, yakın çevredeki sokak dokusu ve mevcut yapılar dikkatle incelenerek dolaşmıştır. Öğrenciler konağın girişinde yakın çevredeki sokaklar ve binaları temsil ederek, hareketsiz bir şekilde konumlanmıştır (Fotoğraf 1). Konak ve çevresi ile ilgili hangi işlevi üstlendikleri ve ne hissettikleri üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Bu etkinlik öğrencilerin konağın bahçesinin yakın çevreyle ilişkisini incelemelerine ve konağın yer aldığı konum üzerine düşüncelerini sağlamıştır. Atölyenin ilk etkinliği olan bu uygulama, farklı üniversitelerden gelen öğrencilerin hem birbirleriyle iletişime ve etkileşime geçmelerini hem de müze ve yakın çevresini tüm grupla gözlemlmelerine olanak tanımıştır. Etkinlik sonunda öğrenciler konağın bulunduğu mevcut yapılaşmanın çok yoğun olduğunu ve kent merkezinde olmasına rağmen bulunduğu çevre itibarıyla yapının insanlar tarafından zor fark edilebileceğini düşündüklerini dile getirmişlerdir.

Fotoğraf 1: Konak ve yakın çevresinin incelenmesi

Etkinlik 2

Gruplara Kostaki Teophylaktos'un bir fotoğrafı ve A4 boyutunda birer kâğıt verilmiştir. Öğrencilere fotoğraftaki kişinin kim olabileceğini, hangi yıllar arasında yaşadığını, mesleğini, bu konak ile ilişkisini düşünmeleri söylenmiştir. Gruplar fotoğraf üzerine tartışarak, sorulan sorular doğrultusunda düşüncelerini kâğıda aktarmışlardır. Yazılanlar tüm grupla paylaşılmıştır (Fotoğraf 2 ve 3). Uygulamanın ardından öğrencilere, fotoğraftaki kişinin Trabzon'un Rum kökenli zenginlerinden Kostaki Teophylaktos olduğu söylenerek, konağın Kostaki tarafından yaptırılmış olduğu bilgisi verilmiştir. Gruplar, sözü edilen kişinin konak için nasıl bir öneme sahip olabileceği üzerine fikirler üretmişlerdir. Bu etkinlik öğrencilerin fotoğrafta gördükleri kişinin konak ile ilişkisini sorgulayarak, kişinin yaşantısına dair tahminlerini grupla paylaşımlarını sağlamıştır. Dolayısıyla öğrenciler hem kendi fikirlerini ifade etme, hem de farklı fikirleri görme olanağı bulmuşlardır.

Fotoğraf 2 ve 3: Fotoğrafa yönelik düşüncelerin yazılması ve yazılanların paylaşılması

Etkinlik 3

Gruplara Trabzon Müzesi'nin günümüze kadar üstlendiği farklı işlevlerden biri (konak, karargâh binası ve kız meslek lisesi) söylenmiştir. Gruplar, söylenen işleve bağlı olarak yapının nasıl kullanıldığını ve nasıl yaşantılara ev sahipliği yaptığını düşünerek birer öykü yazmışlardır. Öğrenciler öykü yazma sırasında, içinde buldukları yapının zaman içerisinde değişik amaçlarla kullanıldığının farkına varmışlardır. Üstlendiği farklı işlevler sırasında, yapının mekânsal açıdan nasıl kullanıldığı ile ilgili fikirler üretmişlerdir. Yapıyı kullanan kişilerin kim/kimler oldukları ve yaşadıkları olaylar ile ilgili oluşturdukları kurguları grup canlandırmaları biçiminde sunmuşlardır (Fotoğraf 4 ve 5). Öğrenciler gerçekleştirdikleri canlandırmalarla, yapının farklı işlevlerine ilişkin eylem alanları ve mekân organizasyonları ile ilgili farkındalık kazanmışlardır.

Fotoğraf 4 ve 5: Öykülerin yazılması ve canlandırılması

Etkinlik 4

Müzedeki etnografik eserlerin sergilendiği bölüm ikililer halinde gezilmiştir. İkililerden birinin gözleri açık, diğersinin kapalıdır. Gözleri açık olanlar, eşlerine gördükleri nesnelere ve özelliklerini tanımlamaya çalışmışlardır (Fotoğraf 6). Öğrencilerin gördükleri eserlerin malzeme, renk, doku gibi özelliklerini dikkate alarak, eşlerine detaylı bir biçimde anlatmaları sağlanmıştır. Etkinlik sonunda gözlerini açan öğrenciler, uygulamanın sergilenen eserlerle ilgili merak uyandırdığını, nesnelere sadece görmek yerine dinleyerek ve dokunarak zihinde tanımlamaya çalışmanın daha etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Fotoğraf 6: Sergilenen eserlerin incelenmesi

Etkinlik 5

Gruplar müzede gördükleri nesnelere birini belirleyerek, o nesne ile ilgili birer bilmece hazırlamışlardır. (Bilmece örneği (kubbe): "Sekiz ayağım vardır benim. Ters çevrilmiş tabak gibiyim. Bilin bakalım ben kimim?"). Bilmeceler diğer gruplara okunmuş ve belirlenen nesnelere bilmecelerin yanıtlarından yararlanılarak bulunmuştur. Tüm gruplar nesnelere (kubbe, tüfek ve kırbaç) yola çıkılarak sessiz-sözsüz canlandırmalar yapılmıştır (Fotoğraf 7, 8 ve 9). Yapılan canlandırmalar öğrencilerin mekânla ve sergilenen eserlerle birebir iletişim içinde olmalarını, nesnelere işlevleri üzerine düşüncelerini ve onları bedenlerini kullanarak ifade etmeye çalışmalarını sağlamıştır.

Fotoğraf 7: "Kubbe"nin canlandırılması

Fotoğraf 8: "Tüfek" in canlandırılması

Fotoğraf 9: "Kırbaç" in canlandırılması

Etkinlik 6

Katılımcılar atölyeye ilişkin görüş, duygu ve düşüncelerini anlatan günlükler yazmışlardır (Fotoğraf 10). Günlükler yoluyla öğrenciler uygulama sürecini gözden geçirerek deneyimlerini bireysel ve grup katılımı açısından aktarmışlardır.

Fotoğraf 10: Günlüklerin yazılması

Bulgular

Yaratıcı drama ile müze eğitiminin, sanatın her alanıyla iç içe olan mimarlık disiplinine farklı bir bakış açısı kazandırdığı söylenebilir. Öğrencilerin atölyede yaşadıklarına ilişkin yazdıkları günlükler de bu görüşü destekler niteliktedir. Öğrencilerin atölye ile ilgili görüşleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

“Konağın kentte sıkışmışlığını, belki de unutulmuşluğunu gözlemledik. Müzeyi gözü kapalı gezmek farklı bir deneyimdi. Artık gözüm açıkken de tarihe ve yaşanmışlığa dokunabiliyorum, hissedebiliyorum. Billeme etkinliği keyifliydi, gözlem yeteneğini geliştirmek için etkili bir yöntem.”

“Belirlediğimiz nesnelere tanımlarken oluşturduğumuz canlandırmalar, çalışmanın en keyifli kısmıydı.”

“Konakta tarihin eski kokusunu hissettik. Çağın hızının arasında bocalarken bile arkadaşlarımıza kapalı gözlerimizle güvenebildik. Müzeyi gerçekten öğrendik ve hafızalarımıza kazandı. En öğretici ve akılda kalıcı gezimdi.”

“Müzelerin dramayla da keşfedebileceğini öğrendik. Kostaki Konağı’nda yapıyı yeniden canlandırarak, deneyimleyerek öğrenmek çok keyifliydi. Bu öğrenme şekli bizlere bundan sonra tarihi bir yapıyı gezerken deneme fırsatı sağlayabilir.”

“Bugün hem Trabzon’dan bir parça hem de mekânların kullanımına dair bilgiler öğrendik. Beden-mekân ve beden-nesne ilişkisi kurarak, farklı kavramları birbirleriyle bütünleştirdik. Mimarlık eğitiminde dramanın kalıcı öğrenmede etkili olduğunu gördüm.”

“Farklı bir ortamda çalışma fırsatımız oldu. Trabzon Müzesi’nde çok farklı deneyimler yaşadık. Beni en çok etkileyen çalışmamız gözü kapalı arkadaşımızı gezdirmektir. Hayatımdaki en anlamlı günlerden biriydi.”

“Dokunarak ve yaşayarak geçmişi hissettik. Daha önce mekânı hiç dokunarak ve birinin yönlendirmesiyle keşfetmemiştim. Çok farklı bir deneyim oldu. Bu şekilde dramayla keşfettiğim müzeyi unutacağımı sanmıyorum.”

“Yaptığımız çalışmalar gerçekten çok eğlenceliydi. Hayatımda hiç bu kadar gülmemişim.”

Sonuç ve Öneriler

Bir öğrenme ortamı olarak Trabzon Müzesi’nin kullanıldığı bu atölye, öğrencilere öğretici ve keyifli bir deneyim sağlamıştır. 6 saat süren çalışma, öğrencilerin mekânla birebir etkileşim içinde olmalarını, müzeyi kendi gözlem ve deneyimleriyle öğrenmelerini sağlamada etkili olmuştur.

Atölye, öğrencilerin yaratıcı drama yöntemi ile tanışmalarını sağlayarak, müzelerin birer öğrenme ortamı olarak ele alınmasının kişisel ve mesleki katkılarını fark etmelerine olanak tanımıştır. Mimarlık öğrencileri açısından bakıldığında işlevsel farklılıkların ve mekânsal algının kavranmasında müze çalışmalarının etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmacı tarafından hazırlanan uygulamalarda, öğrencilerin gözlem yapma, inceleme, değerlendirme, yorumlama ve tasarlama eylemlerini geliştirmeye yönelik etkinlikler yer almıştır. Öğrencilerin süreç boyunca birbirleriyle iletişim halinde olmaları, yaşantıların paylaşılmasını ve eğitim ortamının zenginleşmesini sağlamıştır. Öğrencilere farklı anlatımlar ve deneyimler yoluyla müze ile ilgili bilgiler sunması yönüyle, mimarlık eğitimi kapsamında da çeşitli atölye çalışmalarına yer verilmesi önerilebilir. Yaratıcı drama uygulamaları, sanatsal ve kültürel değerler taşımaları yönü ile müzelere karşı ilginin ve duyarlılığın artırılmasına da katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL, Ömer (2006). “Okul Dışında Farklı Bir Öğrenme Ortamı Olarak Çocuk Müzeleri”, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, C. 4, S. 14, s. 32-41.

ADIGÜZEL, Ömer (2015). *Eğitimde Yaratıcı Drama* (7. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

ATAGÖK, Tomur (2005). “Müze Eğitimi ve Sanatlar”, *Sanat Eğitiminde Sanat Biliminin Rolü*, Ankara: Naturel Yayıncılık, s. 59-72.

- BAŞBUĞ, Songül ve AYKAÇ, Murtaza (2012). "İlköğretim Okullarında Müze Çalışmalarının Yaratıcı Drama Yöntemiyle Yapılandırılması", *Çocuk Müzeleri ve Yaratıcı Drama*, Ankara: Naturel Yayıncılık, s. 185-206.
- BUYURGAN, Serap ve BİNGÖL, Mehtap (2012). "Müzedede Öğrenme ve Çocuk Müzeleri", *Çocuk Müzeleri ve Yaratıcı Drama*, Ankara: Naturel Yayıncılık, s. 147-169.
- BUYURGAN, Serap ve MERCİN, Levent (2010). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*, (Ed.) Vedat Özsoy, Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları, Ankara: 2. Öncü Basımevi.
- ERTEN, Erkin (1989). "Türk Mimarisine Yabancı Bir Tarz Kostaki Konağı", *Mimarlık Dergisi*, S. 2, s. 87-88.
- GREENHILL, Eileen Hooper (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi*, Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- OKVURAN, Ayşe (2012). "Müzedede Dramanın Bir Öğretim Yöntemi Olarak Türkiye'de Gelişimi", *Eğitim ve Bilim Dergisi*, C. 37, S. 166, s. 170-180.
- ONUR, Bekir (2013). *Müze ve Oyun Kültürü*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- SAN, İnci (2006). "Yaratıcı Dramanın Eğitsel Boyutları", *Yaratıcı Drama 1985-1998 Yazılar (Genişletilmiş 2. Baskı)*, (Ed.) Ömer Adıgüzel, Ankara: Naturel Yayıncılık, s. 113-122.